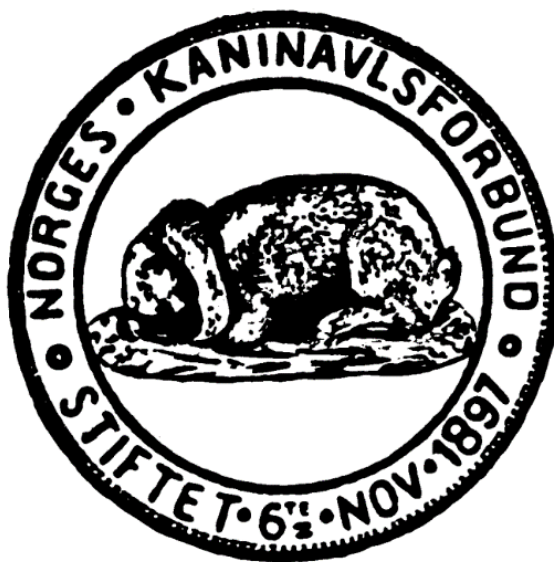

Norges Kaninavlsforbund

Veileder om hold av kanin som husdyr

Publisert 6.september 2023 (2 utgave)

Innhold

1	INNLEDNING	4
1.1	Hvem denne veilederen retter seg mot.....	4
1.2	Hvilke lover og regler som ligger til grunn for denne veilederen.....	4
1.3	Hva er dyrevelferd?.....	5
2	HVA KREVER LOVVERKET AV DEN SOM HOLDER KANINER?	6
2.1	Generelle bestemmelser	6
2.2	Krav til kaninholders kompetanse og ansvar	6
2.2.1	Hvordan vurderer du om kaninen har god velferd?.....	7
2.3	Hvordan gir du kaninen et godt levested?.....	8
2.3.1	Kaninens grunnleggende behov	8
2.4	Oppholdsrom og miljø	10
2.4.1	Berikelser og sysselsetting	11
2.4.2	Stabilt klima og luftkvalitet	12
2.4.3	Sikkerhetsmessige hensyn	13
2.4.4	Anbefalte minimumsmål av bur	14
2.4.5	Anbefalte minstemål for rede- og hulekasse	16
2.4.6	Binger og gruppehold	16
2.5	Kaninens behov for tilsyn og stell	18
2.5.1	Mat og drikke	18
2.5.2	Nærings- og vitaminbehov.....	19
2.5.3	Tenner, klør og pels.....	19
2.5.4	Sykdom og helse	19
2.5.5	Håndtering	20
2.6	Avl.....	21
2.7	Krav til aktiviteter som kaninutstilling og hoppekonkurranser.....	22
2.7.1	Melding til Mattilsynet ved dyreansamling	23
2.7.2	Karantene	23
2.8	Andre bestemmelser i dyrevelferdsloven.....	23
2.8.1	Sporbarhet og identitetsmerking av kaniner	23
2.8.2	Transport	25
2.8.3	Avlivning	25
2.8.4	Utsetting av kaniner i naturen.....	26
3	GRUNNLEGGENDE INFO OM KANINER	27
3.1	Kaninens opprinnelse og utvikling som husdyr	27
3.2	Kaniners natur og døgnrytme	27
3.3	Våre kaninraser	28
3.4	Blandingsavl.....	28
3.5	Kaninutstilling	29
3.6	Kaninhopping	30
3.7	Fremvisning av kaniner og kanin hobby	31
4	KANIN SOM SELVFORSYNING	32
4.1	Fordeler med kaninkjøtt.....	32
4.2	Næringsinnhold	33
4.3	Antibiotikaresistens	33
5	REFERANSER	34

Begrepsforklaringer og definisjoner

Uttrykk	Beskrivelse
Kanin	Domestisert etterkommer av Europeisk villkanin (<i>Oryctolagus cuniculus</i>). Tilhører harefamilien.
Husdyr	Fellesbetegnelse på de dyrearter som mennesker har temmet og tatt i sin tjeneste, og som under dets tilsyn forplanter seg regelmessig og er gjenstand for avlstiltak (fra Store Norske Leksikon). Kanin er godkjent som husdyr som det blir gitt produksjonstilskudd til.
Produksjonsdyr	Dyr som avles eller holdes for produksjon av mat, ull, hud eller pels, eller for andre produksjonsformål.
Hobbydyr	Dyr avlet og oppdrettet til formålet med hobbyen. Dyr som ikke kun holdes som selskapsdyr eller kjæledyr, men noen arter kan også fungere til dette formålet (fra Store Norske Leksikon).
NKF	Norges Kaninavlsforbund. NKF har mange tilsluttede lokale avlslag, samt spesialklubber for noen av våre kaninraser. NKF ble stiftet 6. november 1897.
NKHF	Norges kaninhoppforening, som er en spesialforening underlagt NKF. Stiftet i 1994. NKHF har mange lokale hoppelag som er tilknyttet et lokalt avlslag.
Dyrevern	Dyrevern er virksomhet og tiltak for å sikre human behandling av tamme og ville dyr, og for å hindre at dyr blir påført lidelser. Dyrevernavtaker handler altså om hva mennesker gjør for å beskytte dyr. Dyrevelferdsloven erstattet i 2010 den tidligere dyrevernavtakerloven (fra 1974).
Dyrevelferd	Dyrevelferd handler om hvordan dyr har det. God dyrevelferd består av god helse, mestring av omgivelser og miljø, samt muligheter til naturlig atferd og tilfredsstilte velferdsbehov.
Naturlig adferd	Naturlig atferd er atferden arten utfører i sine naturlige omgivelser. Slik atferd har alltid en funksjon, men noen typer atferd har dyret også behov for å utføre selv når atferden ikke lenger er funksjonell. Hvis dyr ikke får tilfredsstillende viktige atferdsbehov, oppstår frustrasjon. Dette gir over tid redusert dyrevelferd.
Dyreholder	Den som har daglig ansvar for dyret, dette inkluderer både eier og den som eventuelt passer dyret på vegne av eier. Kan være permanent eller midlertidig
Tilsyn	Det betyr at dyreholder fysisk undersøker at dyret ikke er syk, har sår eller skader. Dvs. se i ører, øyne, pels osv., og kjenne på dyret for å avdekke sår eller skader
Oppholdsrom/sted	Det fysiske rommet eller stedet dyret holdes på.
Avlsdyr	Kaninhunn som er drektig eller med kull.
Slaktedyr	Enhver kanin som skal slaktes for kjøttforsyning, og/eller å lage andre kaninprodukter.
Utstillingskanin	Kanin som stilles ut ihht. NKF regelverk og Nordisk Kaninstandard, og bedømmes av utdannede kaninholdere, med egen erfaring innen kaninavl og utstilling. Her bedømmes bl.a. muskelsetting, pelskvalitet og dyrets rasepreg, samt at dyret kontrolleres for tannfeil og andre helsemessige forhold, og er med dette en viktig del av avlsarbeidet. Det finnes også egen klasse for bedømmelse av hunner med kull og deres avlsegenskaper.
Konkurransedyr	Kanin som trenes til og brukes i konkurranser. Dyrenes ytelse i konkurranser kan bidra til avlsarbeidet.
Kaninavl	Planmessig og selektiv avl for å forbedre helse og rasepreg. Dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber skal gjennom avl fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.
RHD	Rabbit Haemorrhagic Disease. Også kalt kaningulsott. En svært smittsom virusssykdom på kanin. Sykdommen smitter via direkte kontakt mellom kaniner, indirekte med utstyr og gjenstander og via insekter. Såkalt B-sykdom i Norge, med meldingsplikt til Mattilsynet ved mistanke/utbrudd.

1 INNLEDNING

Norges Kaninavlsforbund (NKF) ble stiftet i 1897, og er en sammenslutning av lokale foreninger og lag rundt om i landet.

NKF har siden starten vært opptatt av å spre kunnskap om kanin, og det opprinnelige navnet ved stiftelsen var «Foreningen til kaninavlens fremme i Norge». NKF er i dag for alle som er interessert i kaniner, enten det er kaninhopping, utstillingsavl, kjøttproduksjon, ullproduksjon eller rett og slett bare til kos og hygge. Kaniner er en levende hobby, med lange tradisjoner.

NKF er tilsluttet blant annet «[Studieforbundet Natur og Miljø](#)» og «[Europaforbundet for fjærkre og kaniner](#)». Siden 1996 har NKF også hatt et samarbeid med Norsk genressursenter med tanke på å ivareta kaninrasen Trønder, som eneste norske kaninrase.

NKF vil fremme god dyrevelferd. NKF har som overordnet mål at alle kaninholdere skal behandle sin kanin godt, og beskytte den mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Videre er det et overordnet mål at NKF sine medlemmer gjennom avl skal fremme egenskaper som gir robuste og hardføre dyr med god funksjon og helse.

1.1 Hvem denne veilederen retter seg mot

Dyrevelferdsloven og forskriftene representerer det som minimum kreves. NKF oppfordrer å legge til rette for at dyrevelferden i kaninholdet for hobbyformål og/eller selvforsyning strekker seg lenger enn lovens minimumskrav. I lys av dette må denne veilederen oppfattes å være et minimum av hva som må til for et godt kaninhold for deg som driver oppdrett og avl, med bakgrunn i de eksisterende regelverk. Dette og mer til er også kunnskap som fås gjennom medlemskap i [lokale foreninger tilknyttet Norges Kaninavlsforbund](#).

Kaninen er tradisjonelt sett et produksjonsdyr for kjøtt og ull, og historisk sett et viktig husdyr i matberedskapen rundt om i verden. I Norge er ikke kaninprodukter spesielt vanlig, bortsett fra i krigstider og i tider når kjøtt ikke var så lett tilgjengelig som i våre dager. Ellers rundt om i verden er kaninen en delikatesse og er spesielt mye brukt i landene rundt Middelhavet der villkaninen sies å ha sin opprinnelse.

Denne veilederen retter seg spesielt mot de som holder kanin som husdyr og hobbydyr. Altså for avl, kjøtt, ull, samt utstillinger og hoppekonkurranser. I tillegg er kanin brukt som forsøksdyr, samt avl av slike. Noen garver også pelsen fra kanin ved slakting, men dette er kun tillatt privat og ikke i næringsvirksomhet.

I nyere tid er kaninen også blitt et ettertraktet kjæledyr. Har du kanin utelukkende som kjæledyr oppfordrer NKF til å følge alle krav og anbefalinger gitt i Mattilsynet sin veileder for kaninhold [11].

1.2 Hvilke lover og regler som ligger til grunn for denne veilederen

Til grunn for denne veilederen og alt dyrehold i Norge ligger «Lov om dyrevelferd» [1], som har til formål å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Dyrevelferd er en del av EØS avtalen. Derfor er Norge bundet av EU regelverket. Vår dyrevelferdslov er i stor grad basert på EØS/EU regelverk, i likhet

med våre naboland. I tillegg til det norske regelverket er denne veilederen basert på reglene i Sverige hvor de har regelverk spesifikt rettet mot kaninhold. Noe vi ikke har her i Norge.

Dyrevelferdsloven ligger også til grunn for våre forskrifter som er laget, men disse er litt mer spesifikt rettet mot diverse dyrearter i næringsrettet virksomhet. Mattilsynet har i tillegg laget veiledere til flere av disse, som illustrerer deres syn på hva som må til for å sikre god nok dyrevelferd. Forskjellen er hovedsakelig at dyrevelferdsloven og forskriftene er lovfestet, men veiledere kan ikke brukes ved straffeforfølgelse. Det er laget flere forskrifter som omhandler kaniner, og kravene sikrer at kaninene får dekket sine adferdsmessige behov i henhold til lovverket.

Aktuelle forskrifter er laget for produksjonsdyr [2] og forsøksdyr [4], midlertidig dyrehold [6] og dyr til fremvisning [5]. Disse anser NKF å representere lovens minimumskrav ihht. dyrevelferdsloven. I tillegg er det laget en forskrift om økologisk produksjon [3] som også omhandler kaniner, med formål å illustrere hva som representerer særlig høy grad av dyrevelferd utover kravene. Både i forskrift for forsøksdyr, midlertidig og økologisk dyrehold er det spesifikke og lovbelagte krav om hva som skal til for å sikre god nok dyrevelferd. Spesielt angående det som angår boforhold. I mangel av egne konkrete bestemmelser for kanin som produksjonsdyr, legger derfor NKF disse til grunn for sine anbefalinger i denne veilederen.

Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] gjelder for de som avler kanin for kjøtt og selvforsyning (jmf. § 2). Gjerne i tillegg til deltakelse i utstillinger og konkurranser, men ikke dersom kaninene utelukkende holdes for sportslige aktiviteter. Andre relevante forskrifter for oppdrettere er for avlving [9], samt transport og ikke-kommersiell import [7].

1.3 Hva er dyrevelferd?

En mye brukt definisjon på dyrevelferd er:

«Dyrevelferd er individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø.»

Dyrevelferd er altså hvordan husdyr har det, både psykisk og fysisk. Det finnes tre ulike forhold og mål ved vurdering av dyrevelferd:

- Dyrets subjektive opplevelse av sin egen situasjon.
- Dyrets helse og biologiske funksjon, inkludert reproduksjon.
- Dyrets frihet til å utøve naturlige adferd.

Samtidig kan det være konflikt mellom de ulike målene for dyrevelferd, for eksempel mellom å tilfredsstillende dyrs behov for å omgås med hverandre sosialt på ene siden, og å unngå stress og skader fra slagsmål på den andre siden. For å kunne unngå denne type konflikt må man ha en dypere forståelse for dyrs adferd og miljø. Målet er å finne ut hvordan vi best mulig kan legge til rette for et godt kaninhold, slik at vi jobber forebyggende for å unngå lidelse og sikrer kaninene et godt liv.

2 HVA KREVER LOVVERKET AV DEN SOM HOLDER KANINER?

2.1 Generelle bestemmelser

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Dyrevelferdsloven § 3 om behandling av dyr

Kaniner er et allsidig dyr med mange bruks- og nytteområder for mennesker. På verdensbasis og historisk sett er de først og fremst produksjonsdyr for kjøtt, men også for ull, pels og mat til andre dyr. I land som Frankrike, Spania og Italia er kaninen mye brukt til mat, og er å finne i kjøttdisken.

Kaniner blir også mye brukt som forsøksdyr, og er den tredje mest brukte arten etter mus og rotter.

Siden andre verdenskrig, og spesielt i nyere tid, har dens popularitet økt som kjæledyr også.

Kaninen egner seg til det meste, og den er en viktig del av matvareberedskapen til en rekke land. Da er det viktig at oppdrettere har særdeles høyt fokus på å styrke arten ved å kun bruke friske og robuste dyr i selektiv avl. Mye unødige påkjenninger kan forebygges ved korrekt og selektivt avlsarbeid.

2.2 Krav til kaninholders kompetanse og ansvar

Dyreholder skal sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og faglig kompetent personell. Barn under 16 år skal ikke ha selvstendig ansvar for dyr.

Dyrevelferdsloven § 6 om kompetanse og ansvar

Dårlig dyrevelferd skyldes ofte mangel på artsspesifikk kompetanse. NKF er tilsluttet blant annet «Studieforbundet Natur og Miljø», med spesifikke kurs som kan holdes for medlemmene. Alle dyreholdere skal ha tilstrekkelig kunnskap og evne til å gi riktig daglig tilsyn og stell, for å dekke deres individuelle behov. Man må også ha nok kunnskap for å identifisere sykdom og mistrivsel.

Den som selger eller overlater dyr til andre, har også en plikt til å gi den som overtar dyret nødvendig informasjon av betydning for dyrets velferd (dyrevelferdsloven § 27). Hvis du skal selge eller gi bort en kanin, eller la andre passe den, må du vurdere om den som overtar kaninen har

kompetanse i form av både kunnskap, evne og vilje til å ivareta den på en god måte. Du må også gi den som overtar kaninen relevant informasjon for å kunne ivareta kaninen best mulig, for eksempel informasjon om helse og fôrtyper.

Som medlem i NKF vil man få tilsendt 8 nummer/år av «[Tidsskrift for kaninavl](#)» i posten, med masse nyttig og inspirerende innhold om alle typer kaninhold. Denne veilederen er en god start for alle som ønsker seg kanin eller som vil begynne med avl.

2.2.1 Hvordan vurderer du om kaninen har god velferd?

Kaniner som har det godt og stressfritt holder seg lettere friske. For å vurdere velferden til sine dyr må man se etter tegn på om kaninen trives eller mistrives. Listene under er verken helt utfyllende eller nødvendigvis nok for å konkludere om kaninen trives eller ikke. De fleste er kun ment som mulige indikasjoner.

Tegn på at kaninen trives og har god dyrevelferd

- Avler godt og får sunne og friske unger, både frem til avvenning og i etterkant.
- Er nysgjerrig, og for eksempel kommer bort til deg for kontakt.
- Gjør kroppspleie og holder seg ren.
- Spiser og drikker som normalt, og generelt sett spiser kaniner ganske mye. Spesielt grovfôr.
- Har normal avføring, det vil si store og tørre kuler.
- Holder seg i normal vekt.
- Hviler og er avslappet. Hvis den ligger utstrakt kan det både bety trivsel, men også at det er for varmt.
- Er rolig ved håndtering.

Tegn på at kaninen mistrives

- All endret adferd fra det som har vært normalen. Kaniner skjuler smerte veldig godt, så en endret adferd kan bety at tiltak må iverksettes raskt. Det er viktig å kjenne deres individuelle adferd.
- Hunner har vanskelig for å bli drektig, mister kull eller ved dårlig tilvekst. Ikke nødvendigvis tegn på mistrivsel, men er verdt å se over om det er noe som kan eller bør forbedres. I varmt vær kan hanner bli sterile.
- Det er helt normalt at en kanin bruker mye tid til å sitte stille, da den spiser mye grovfôr og trenger ro og hvile for å fordøye maten. I vill tilstand gjør de dette i sine huler, og kommer kun ut noen timer ved soloppgang og solnedgang for å spise. Hvis den derimot ikke reagerer på omgivelsene kan det skyldes skade, fordøyelsesproblemer og en rekke andre lidelser.
- Går ned i vekt eller er overvektig. En kanin som fryser og/eller ikke har tilstrekkelig kosthold vil gå ned i vekt. En kanin som mestrer sitt miljø og har godt stell vil holde seg i normal vekt. For lite grovfôr i forhold til næringsrik kost kan føre til overvekt, gjerne i form av buk fett. Spesielt etter dyrene har passert rundt 4 måneder når vekstraten reduseres. Undervektige eller overvektige kaniner får poengtrekk på utstilling under kriteriene «Vekt og kroppsform».
- En kanin som ikke har det bra vil lett få svekket immunsystem og bli syk. Eksempelvis hvis den er stresset på grunn av frustrasjon i mangel på å få dekket sine nødvendige behov. Tegn på sykdom og dårlig helse er puss fra nese, rennende øyne, klissete/slimete avføring, dårlig balanse, tilting av hode, uklare øyne, m.m. Enhver kanin med merkbare symptomer på

sykdom, eller som er i karantene, skal ikke tas med på utstilling eller andre dyreansamlinger [18].

- Tovete pels, mangler pels på deler av kroppen, sår på labber og ellers på kroppen. Dette gir poengtrekk på utstilling under kriteriet «Kondisjon og pleie».
- Går fra å være rolig til å bli aggressiv. Kan være naturlig og forbigående i deler av året der formeringsbehov og hormonnivå er høyt. Dette kan også være en konsekvens etter kastrering [29].
- Gule og skitne labber fra avføring og urin. Dette gir poengtrekk på utstilling under kriteriet «Kondisjon og pleie».

2.3 Hvordan gir du kaninen et godt levested?

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyr skal ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.

Dyrevelferdsloven § 23 om dyrs levested

Man kan lære mye om våre tamkaniner ved å se på deres ville forfedre, som dermed kan gi oss viktig kunnskap om hvordan vi kan sørge for godt levested og dyrevelferd. Levestedet kaninen holdes i må være tilstrekkelig tilrettelagt for å tillate et tilfredsstillende repertoar av naturlig adferd.

Kanin som art er det av våre husdyr med flest forskjellige bruksområder for mennesker. Formålet med kaninholdet må tas hensyn til når dyrenes behov og velferd skal imøtekommes. I tillegg er kaniner i høy grad individualister, og ikke alle har de samme behov. Forhold som må tas med i vurderingen er kjønn, alder, helsetilstand, gemytt, m.m. Tamkaniner har mye av de samme behovene som sine ville forfedre, men det er også en del forskjeller.

2.3.1 Kaninens grunnleggende behov

Kaninen har følgende grunnleggende og artsspesifikke behov, bortsett fra mat/drikke, for å sikre at deres omgivelser er tilpasset deres egenart:

- Trygghet. Både mot rovdyr og aggressive artsfrender.
- Formering. Her har kaninen et særskilt behov.
- Sosialisering. Med dyreholder og/eller artsfrender.

Trygghet

Kaninen som byttedyr er fryktsom mot rovdyr, men tamkaninen har en vesentlig dempet frykt- og flykt respons sammenlignet med villkaniner. Her er det også store individuelle forskjeller blant våre tamdyr, og i avlen er det å foretrekke å bruke rolige dyr som er nysgjerrige og oppsøkende overfor dyreholdere. Frykt og stress øker mengde av stresshormonet kortison i kroppen, med risiko for nedsatt immunforsvar og avlsegenskaper som mulig konsekvens. Studier har også vist at dominante dyr i grupper kan kreve så hyppig og skadepåførende bekræftelse av sin status overfor underdanige dyr, og at sistnevnte som resultat kan ha kronisk forhøyet nivå av stresshormon [20][21]. Fra naturens side har også kaniner og harer en selvregulerende mekanisme mot økt bestand av rovdyr, som fører til at de oftere blir jaget og må løpe for livet. Det øker stresshormonet, som igjen gir dårligere avlsegenskaper og mindre mat for rovdyrene. Rovdyrbestanden vil dermed reduseres. En kanin som avler og produserer godt er derfor en sterk indikasjon på at den mestrer det miljøet den lever i, og har det godt og stressfritt.

Formering

Knapt noen art er mer kjent enn kaninen når det kommer til formeringsevne og formeringsbehov. Alle dyr har et visst formeringsbehov, men kaninen og tilsvarende byttedyr har et særskilt og artsspesifikt grunnleggende behov. Tenk deg derfor nøye om før du bestemmer deg for å kastrere kaninen, og ikke minst om det er for din egen bekvemmelighets skyld eller for kaninen.

Kaniner kan få nytt kull med unger om lag hver 30 dag, og tilgang på mat og dagslys er det som hovedsakelig begrenser formeringstrangen- og evnen. Kaniner som ikke trives eller mestrer sitt miljø er det vanskelig å få til å avle godt, på tross av deres rykte.

Sosialisering

Dyrets sosiale miljø handler om de sosiale faktorene ved levemiljøet eller -områdene som dyret holder til i. Det er svært viktig at kaninen sosialiseres overfor mennesker, slik at de kan håndteres for nødvendig tilsyn, og med dette redusere risiko for at kaninen skader seg når håndteringen foretas.

Dyrs sosiale miljø handler om deres forhold til andre dyr, både av samme dyreart og andre – også mennesker, samt deres alder, kjønn, størrelse, temperament, sosiale rang og forhold seg imellom. Noen arter er flokkdyr, mens andre er solitære (alene). Enkelte er også mer sosiale i ulike perioder gjennom livet, året og i ulike sesonger. Kaniner kan man si er en mellomting mellom sosial og solitær.

Kaninen er et sosialt dyr, men lever ikke i flokk. Den er territoriell. I naturen lever de i koloni på et stort område hvor de kan komme bort fra aggressive frender, og ha sine egne bosteder. Det vil si at den godt kan leve sammen med andre, men den vil altså kreve å ha sin egen lille plass. I naturen sloss kaninen for sin rang og for sin plass. Dette må tas hensyn til når en velger bur og oppholdsrom.

I tillegg er det slik at hanner alltid slåss seg imellom når de blir kjønnsmodne, og det er stor fare for at de skader hverandre. Dette gjelder i enda større grad om det er hunner i nærheten. NKF anbefaler derfor for å skille hanner ut fra kull etter de er 10 uker gamle. Et tegn på at kjønnsmodningen starter er når de begynner å ri på hverandre som ved parring.

For å tilfredsstill kaninens sosiale behov med artsfrender, kan bur bygges med netting som skillevegg, eller ha bur stående mot hverandre. Slik kan de hele tiden se og lukte hverandre, men likevel ha sin egen trygge plass som de ikke må kjempe for. Det er ingen selvfølge at kaniner som holdes sammen uten sikring mellom seg vil ha bedre velferd enn dyr som er adskilt. Det kommer helt an på individet, og man må i så tilfelle være forberedt på å skille dem av hvis de ikke er sosialt harmoniske.

Hunner kan gå sammen, men vil også slåss for hierarki og plass. Spesielt fra de er rundt 4 måneder gamle. Dette går likevel som regel noe bedre dersom de vokser opp sammen, men garanti mot aggresjon og skader kan ikke gis. Mange setter også hunner sammen i innhengninger. Sørg da for at de settes inn samtidig, slik at ingen får anledning til å legge beslag på området før andre kommer til.

Dersom en kanin plages gjentakende av andre bør den tas ut, men sett ikke noen andre inn. For at en gruppe kaniner skal fungere er det viktig med stor nok plass, og at de har skjulesteder slik at de kan gjemme seg og søke tilflukt. Fordi kaniner er følsomme for endringer i gruppens sammensetning, vil ikke gruppehold nødvendigvis øke velferden. Holdes kaniner som produksjonsdyr bør i så tilfelle alle dyrene i gruppen slaktes samtidig.

En kanin med bittskader indikerer dårligere velferd, og vil få trekk på utstilling under kriteriet «Kondisjon og pleie» på dommerkortet. Bittskader kan dessuten føre til betennelse og infeksjon, som igjen må behandles med antibiotika.

2.4 Oppholdsrom og miljø

Det foreligger per i dag ingen forskrift for hold av kanin som husdyr og hobbydyr. Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] blir det nærmeste, men den inneholder ingen spesifikke krav til kaninproduksjon, på tross av at kaninen er godkjent som husdyr med rett til produksjonstilskudd. Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] krever kun at bevegelsesfriheten ikke skal begrenses på en måte som fører til unødig lidelse eller skade. Dersom kaniner holdes i bur, skal det gis nok plass i forhold til viktige artsspesifikke og individuelle fysiologiske og atferdsmessige behov. Vurderinger om hva som er stor nok plass skal skje i overensstemmelse med erfaringsbasert og vitenskapelig kunnskap om dyrearten (jmf. § 7 i [2]).

Norsk lov har tre forskrifter med spesifikke krav til minimum størrelse og utforming for kaniners oppholdsrom, og som dermed tilfredsstiller dyrevelferdsloven. Den ene forskriften omhandler kaniner brukt i dyreforsøk, inkludert landbruksrelaterte forsøk der dyrene holdes på lignende måte som produksjonsdyr [4]. For noen kaninhold vil forskrift om produksjonsdyr være gjeldende [2]. Denne veilederen er spesielt tilpasset de som har tilsvarende type kaninhold, der man holder kaniner som husdyr til avl og selvforsyning. NKF sine anbefalte minimumsmål for bur er basert på mer enn en dobling av arealene som kreves i forskriften for forsøksdyr.

Den andre aktuelle forskriften omhandler omsetning og midlertidig opphold av dyr [6], som kan være gjeldende for enkelte private kaninhold. Den er spesielt rettet mot næringsvirksomheter og/eller dyrepensjonater og lignende som utelukkende driver med omsetning av kanin som selskapsdyr.

Den siste er forskrift om økologisk husdyrhold, som beskriver hva som minimum må til for å oppnå særlig høy grad av dyrevelferd. NKF anbefaler å følge denne for de som holder flere sosialt harmoniske kaniner sammen i koloni.

I tillegg anbefaler NKF at alle kaniner utenom får tilgang til beitebur dersom været tillater det. Alle beitebur bør være flyttbare for å redusere fare for sykdom og smitte. Følg også med på lokale varsler dersom det har vært smitteutbrudd i nærheten. Da bør alle kaniner forbli i sine bur. Bur bør bygges i materialer som tåler mye slitasje, og som er lette å rengjøre eller desinfisere ved behov.

2.4.1 Berikelser og sysselsetting

Miljøberikelser er verdifulle og gode stimuli som engasjerer og aktiviserer dyret på ulike måter. Miljøberikelser er viktige tiltak som kan møte dyrs atferdsbehov, dersom dyret bor inne eller utenfor sitt naturlige leveområde. Et stimulerende miljø er viktig for at kaninen skal trives.

Miljøberikelser kan være:

- Hylle
- Skjulested
- Gnagemateriale
- Leker og gjenstander
- Nærvær av andre kaniner

Sittehylle eller annen forhøyning til å sitte oppå eller ligge under er en viktig miljøberikelse, samt at det er et krav i forskrift for forsøksdyr [4]. NKF anbefaler derfor dette. Størrelsen på denne tilpasses etter antall kaniner i buret, og alle skal kunne sitte samtidig på hyllen. Når hunnen har unger, fungerer også dette som et fristed for moren. En høyde om lag 25-30 cm over bakken er normalt tilstrekkelig. Kaninen må kunne komme seg uhindret under en sittehylle.

En hulekasse kan fungere både som hylle, skjulested og lun liggeplass. Kaniner er fra naturens side huledyr og byttedyr. Et gjemmede for å føle trygghet er derfor viktig, samt at det også kan fungere som en lun plass hvis det er kaldt ute. Villkaninen er huleboer og kommer hovedsakelig ut for å spise eller formere seg i skumringstimene om morgenen og kvelden. Derfor er også en hule i form av et rør og/eller kasse fint for kaninen å kunne gjemme seg i.

Trekubber og greiner er fint å aktivisere med, både som gnagemateriale og trivselsfôr. Tørt løv er også ofte en favoritt. Kaniner setter pris på variert diett og nye smaker. Ferskt grønt som timotei, urter, samt gulrot og andre rotfrukter i begrenset mengde øker trivselen. Sørg alltid for gradvis tilvenning av alt nytt å spise og begrenset gjerne til én ny matvare om gangen, for at kaninen ikke skal få problemer i fordøyelsessystemet.

Leker og gjenstander kan gi kaninen verdifull aktivisering, gjerne noe som i kombinasjon tilfredsstiller deres behov for å lete etter mat. Små baller de kan dytte rundt på der det faller ut pellets er et eksempel.

Nærvær av artsfrender er en miljøberikelse. Enten med fysisk nærkontakt mellom sosialt harmoniske dyr som bor sammen fast, eller adskilt der de kan se, lukte og høre hverandre.

Ha gjerne også en løpegård hvor kaninene kan få avveksling med å lufte seg. Husk å sikre luftegård mot rovdyr eller at kaninen kan rømme eller skade seg.

2.4.2 Stabilt klima og luftkvalitet

Inne- og uteklima er de usynlige miljøfaktorene som omgir dyrene der de lever. Miljøfaktorer som temperatur, luftfuktighet, ventilasjon, trekk, lys, støv, støy, sykdomsfremkallende mikrober, o.l. påvirker dyrs helse og atferd. Inne kan og bør vi regulere mange av disse forholdene, men for kaniner som lever ute er det en mindre utfordring. Kaniner har de aller beste forutsetninger for å trives og ha det bra hvis de holdes utendørs. Vel å merke i ly for regn, trekk og høy temperatur.

Det må være tørt.

Sørg for rengjøring, slik at buret ikke blir vått og utrivelig. Koksidiene som kaninen har naturlig i tarmsystemet, blomstrer opp etter to-tre dager. Dersom buret gjøres rent for sjeldent kan det bli for mange koksidier i miljøet, og i verste fall kan kaninen dø. I tillegg vil det skapes ammoniakk fra urinen som ikke er bra for kaninens sensitive luftveier, samt at det kan påvirke avlsegenskaper og tilvekst negativt. Til bunnmateriale anbefales generelt tregulv, slik at kaninen kan gå på strø (eks. spon, strøtorv, halm), som opptar vesken fra gjødselen.

Det må være trekkfritt.

Kaninen tåler dårlig trekk, og blir lett syk av det. Bur bør derfor ha tre tette sidevegger. NKF anbefaler å ha fast bunn på hele gulvflaten. Økologiforskriften [3] krever at minst halvparten av gulvflaten skal ha tett bunn for å gjøre det mulig å bruke strø.

Det må skjermes for høy temperatur

Kaninens faste oppholdssted må stå skjermet fra direkte sollys. Der dette ikke er mulig må buret isoleres og bygges for å unngå overoppheting, fortrinnsvis med åpning mot øst. Kaninen må alltid ha mulighet for å søke skygge. Kaninen svetter ikke, og blir lett overopphet. Den kan omkomme i direkte sollys og uten mulighet for skygge. Er det over tid mer enn 25 grader kan hanner også bli midlertidig infertile. I varmere deler av verden er kaniner avlet for høyere varmetoleranse, mens i vårt kaldere klima er det motsatt. Varme øker generelt faren for sykdom. Studier på forsøksdyr og produksjonsdyr har indikert at termonøytral sone for hunnkaniner i sommerpels er ca 15-21°C, mens for hanner er den noe lavere (fra rundt 12°C). Ved høyere temperaturer vil dermed kaninen måtte kompensere, men kaniner har relativt dårlig evne til termoregulering for å kvitte seg med overskuddsvarme. I vill tilstand søker de hovedsakelig tilflukt i huler i bakken. De kan ellers kvitte seg med varme via ørene, ved pesing og ved å ligge utstrakt for å øke kroppens overflateareal. De kan også gå ned i vekt fordi de kompenserer med å redusere fôrintak når det er varmt, noe som kan gå ut over fordøyelsen og helsen.

Tilpasninger ved lave temperaturer

Kaniner har høy kuldetoleranse når den tilvennes gjennom hele sesongen, slik at de utvikler optimal kvalitet på vinterpelsen. Unngå å sette dem ut i kulden dersom de er vant til varmere temperaturer inne. Kaniner er domestisert gjennom flere århundrer, og er godt tilpasset våre klimatiske forhold. I Norge og ellers i verden har oppdrettere kaniner ute hele året, og kaninene trives godt med det.

Sørg for at kaninen har ekstra høy eller halm i buret når temperaturen faller, slik at den kan rote i det og lage seg ekstra lune plasser. En hulekasse bidrar til trygghet og skjulested, samtidig som det også gir mulighet for ly mot vær og vind.

Kaniner har behov for mer næring og fôr når det er kaldt. En kanin som fryser vil gå ned i vekt, og må i så tilfelle tilbys temperert bosted. Frittgående kaniner kan ofte observeres ute i all slags vær, selv om de har tilgang til skjermet og lunt oppholdsrom. De er tilsynelatende upåvirket av lave temperaturer, så lenge de har tilgang til skjul og tilpasset kosthold [23].

Det anbefales at buret står opphøyd fra bakken med minst 50 cm, for å hindre at kulde og fuktighet trenger opp via bakken om vinteren.

Luftfuktighet og ventilasjon

Svensk regelverk krever at i varmeisolerte staller og oppholdsrom kan den relative luftfuktigheten om vinteren ikke overstige 80%, med mindre temperaturen er under 10°C. I slike tilfeller får den numeriske summen av temperaturen og den relative fuktigheten ikke overstige 90. I uisolerte staller skal den relative luftfuktigheten normalt ikke overstige den relative luftfuktigheten på utsiden med mer en 10 prosentpoeng [14]. NKF anbefaler å følge dette. Optimalt bør ikke den relative luftfuktigheten overstige 60%. I isolert stall/oppholdsrom er det derfor svært viktig med god ventilasjon. Den beste ventilasjonen er den naturlige, ved å holde dem utendørs året rundt.

Lys

Kaniner er huledyr, og ville kaniner lever mesteparten av døgnet nede i hulene sine. Hovedsakelig kommer de kun opp i skumringstimene på morgenen og kvelden, og de trives derfor godt i litt lav belysning. Nede i hulene er det helt mørkt så de må få hvile fra permanent kunstig belysning. Likefullt er det viktig at kaniner også får noe naturlig lys, slik at de kan få nok vitamin D til å opprettholde beinmasse. I en kaninstall bør det derfor være vinduer, tak og/eller dører som gir noe lysinnslipp. Kaniner må kunne søke tilflukt fra direkte sollys på grunn av fare for overoppheting. Dette er enda en god grunn til at kaniner har best av å bli holdt utendørs. Kaninene bør ha tilgang til dagslys og belysning som støtter deres døgnrytme og atferdsbehov [14].

2.4.3 Sikkerhetsmessige hensyn

Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] krever i § 8 at bygningsmaterialer ikke skal være skadelige for dyrene, samt skal kunne rengjøres og desinfiseres grundig.

Vær oppmerksom på at dersom kaninen oppholder seg på underlag som jorddekke, lar dette seg ikke desinfisere. Da er kaniner særlig utsatt for sykdom som koksidiose, og ungdyr er ekstra utsatt. Økologiforskriften krever at kaniner ikke må ha løpegård på samme jordflekk i mer enn ett år av gangen [3].

Dyreholder er ansvarlig for kaninene)s sikkerhet. Derfor må åpninger sikres fra både rovdyr, skadedyr og fra at kaninen kan rømme. Tenk på hvordan du sikrer mot farer utenfra. Eksempelvis må ikke hunder, katter, rev, grevling eller rovfugl kunne ta seg inn. Sveist **firkantnetting** (25x25 mm) eller tilsvarende kvalitet og styrke kan anbefales, både til vegger og eventuelt nedgravd i bakken. Utstyr som drikkeflasker og opphengbare kopper er dessuten tilpasset denne typen

netting, og kan blant annet bestilles via «Dagfinn Johansen Husdyrutstyr». Hønsenetting og tilsvarende er for svakt til å sikre mot rovdyr, men som tak mot rovfugl kan det brukes. Pass på at netting og gjerder som benyttes har små masker slik at kaninen ikke kan sette fast hode og labber.

For løpegårder er det viktig å passe på de samme forholdene som nevnt over, og om vinteren er det viktig å tilrettelegge slik at kaninen kan søke tilflukt mot kulde og ugunstige værforhold. Sørg for at kaninen kan komme opp fra bakkenivå, og at den kan oppsøke et lunt, tørt og trekkfritt oppholdssted. Dersom kaniner holdes ute når vannet fryser til is, er det ekstra viktig at de gis flytende vann minst to ganger om dagen [13][14].

Tenk over hvilke dyr og kjønn du setter i samme luftegård, slik at de ikke skader hverandre. Sosialt harmoniske dyr er en forutsetning for dyrevelferden. Dyrevelferdslovens §24 krever at dyr beskyttes mot skade, altså forebyggende mot at det skal forekomme.

De skal også ihht. §24 beskyttes mot sykdom, parasitter og andre farer. Hvis du har dem i bur utendørs bør de stå opphøyd. Gjerne minst 50 cm over bakkenivå. Slik forebygger man at skadedyr kan nå kaninene eller deres mat, men det minimerer også kontakt med forvillede kaniner og harer. Kaniner kan rammes av harepest og sykdommen smitter også via andre arter som mus, lemen og rotter. Har du kaninen i beitebur eller luftegård, så følg med på status for harepest (tularemie) og kanningulsott (RHD) i ditt område. Bur hevet over bakkenivå er i seg selv også en miljøberikelse, da det tilfredsstiller kaniners behov for å komme opp i høyden, for å få bedre oversikt over sine omgivelser og dermed følelse av trygghet.

NKF fraråder generell bruk av elektriske varmekilder i utendørs bur og oppholdsrom om vinteren. Dette bør kun brukes dersom det er et særskilt grunnlag og behov for det. Som byttedyr har kaniner lav blunkerefleks. Gjerne bare et par blunk i minuttet. Enkelte varmekilder kan derfor skade deres øyne. I tillegg er det stor fare for at luftfuktigheten blir for høy, noe som er skadelig for deres helse og sensitive luftveier. Kaninen kan også få dårligere utviklet vinterpels, slik at det dermed strider mot Dyrevelferdslovens intensjon om å avle frem mest mulig robuste dyr. Enkelte typer varmekilder representerer i tillegg stor brannfare. Temperert og korrekt ventilert rom/stall må derimot overholdes for syke, eldre og eller andre kaniner med redusert immunforsvar og/eller evne til termoregulering. Svensk lovverk krever at behandlingsrom for dyr som holdes utendørs på vinterstid må kunne oppvarmes til 10 grader innen 1 time [14].

Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] krever i § 9 at alt automatisk eller mekanisk utstyr som er viktig for dyrenes helse eller velferd, skal etterses minst én gang per døgn. Oppdages feil eller mangler, skal disse straks rettes. Er dette ikke mulig, skal det iverksettes tiltak som sikrer at dyrenes helse og velferd likevel ivaretas. Staller og oppholdsrom med mekanisk ventilasjon bør være utrustet med alarm om det feiler, eller om det blir for varmt [14].

2.4.4 Anbefalte minimumsmål av bur

Generelt må et kaninbur utføres i henhold til kaninens størrelse og fysikk. Her er noen generelle anbefalinger og tilrettelegginger, som tillater kaninen å utføre naturlig adferd:

- Buret bør ikke ha noen sider som er kortere enn kaninens egen lengde når den ligger utstrakt. Derfor er anbefalinger om minstemål i denne veilederen basert på lengde av

korteste side, i tillegg til totalareal. I samsvar med relevant lovverk [3][4][13][14] og veileder for økologisk landbruk [12].

- Buret må være høyt nok til at kaninen kan sitte på bakbeina uten at ørene kommer borti taket.
- Buret bør ikke være dypere enn at dyreholder kan få tak i og kontakt med kaninen, samt for å lette renhold og hygiene. Kaniner er et byttedyr som ofte vil trekke seg unna om de ikke trygges på at du ikke vil den noe vondt. Dyr i menneskers varetekt skal holdes tilstrekkelig tamt til å kunne håndteres og stelles ihht. Dyrevelferdslovens § 24.

Kaniner trenger plass til å bevege seg, og må ha nok plass for å tillate tilstrekkelig repertoar av naturlig adferd som sikrer god nok dyrevelferd. I tabellen under er anbefalte minimumsmål for kaninbur angitt, og disse er basert på eksisterende norsk lovverk for forsøksdyr [4] (som også omfatter landbruksbaserte forsøk), samt lovverk i Sverige der de har spesifikke krav til burmål både for kaniner om husdyr og som selskapsdyr [13][14]. NKF sin anbefaling overstiger kravene i Sverige, og er rundt det dobbelte av lovens krav for forsøksdyr. Hovedsakelig fordi forsøksdyr i stor utstrekning holdes innendørs innenfor termonøytral temperatur på rundt 15-20°C, hvor en kanin i sommerpels ikke trenger å foreta seg noe for egen termoregulering. For dyr i vinterpels vil trivselstemperatur være langt lavere.

Det må gjerne lages enda større bur for å øke velferden ytterligere, men det bør ikke bli utformet slik at du ikke får tak i eller kontakt med kaninen ved behov. Studier viser at en totalvurdering av velferden for produksjonsdyr er omtrentlig lik, enten man har avlshunner oppstallet enkeltvis i miljøberikede bur eller i bingedrift [24]. Det er fordeler og ulemper uansett hva man velger.

Kaninens vekt	Minste areal for enkeltdyr	Minste areal per dyr ved grupper	Minste areal per avlshunn med kull	Minste mål på korteste side	Minste høyde
Under 1 kg	0,5 m ²	0,30 m ²	0,7 m ²	45 cm	45 cm
1 til 2 kg	0,6 m ²	0,30 m ²	0,7 m ²	50 cm	50 cm
2 til 3,5 kg	0,7 m ²	0,35 m ²	0,8 m ²	60 cm	60 cm
3,5 til 4,5 kg	0,8 m ²	0,40 m ²	0,9 m ²	65 cm	70 cm
4,5 til 6 kg	0,9 m ²	0,45 m ²	1,0 m ²	70 cm	80 cm
6 til 7 kg	1,0 m ²	0,50 m ²	1,2 m ²	75 cm	80 cm
7 til 10 kg	1,1 m ²	0,55 m ²	1,3 m ²	80 cm	90 cm

Tabell 1: Anbefalte minstemål for kanin som husdyr

En sittehylle eller annen forhøyning bør minimum ha plass til at kaninen ligger utstrakt. For en mor med kull bør det ikke være plass til ungene, slik at mor får et sted hun kan trekke seg unna. Eventuelt bør det tilrettelegges for en ekstra forhøyning som alle ungene kan få plass på.

De anbefalte mål inkluderer gulvareal som opptas av redekasse. Areal av hylle teller ikke med som gulvareal.

Dersom man kun har kanin som familie- og kjæledyr, anbefaler NKF å tilby minimumsmål tilsvarende største oppgitt areal i tabellen over, uavhengig av kaninens størrelse. Det vises for

øvrige da heller til Mattilsynet sin «Veileder om hold av kanin» [11], og de råd og anbefalinger som blir gitt i denne. En kanin som familiedyr vil normalt leve i 5-10 år, og gjerne lenger også. Dette tilsier at tilrettelegging bør gi særdeles høy grad av dyrevelferd, langt ut over lovens minimumskrav. Avlsegenskapene til en hunn reduseres normalt etter den er 4 år, men hanner kan gjerne fungere lenger i avl. For kjøttproduksjon slaktes normalt ungene innen de er fylt 4 måneder.

2.4.5 Anbefalte minstemål for rede- og hulekasse

Kaninen trenger et sted å gjemme seg eller å føde ungene. Det bør ikke være stort større enn at kaninen akkurat får plass og kan snu seg inne i kassen, og det bør være plass til halm eller annet egnet rede- og/eller isolasjonsmateriale. Blir en redekasse for stor øker risikoen for at kaninen vil velge et annet sted å føde ungene.

Svensk regelverk krever at kaninhunner skal ha tilgang til redekasse minst en uke før fødsel, og minst fire uker etter [14]. Holdes flere hunner sammen må de ha hver sin redekasse.

Kaninens vekt	Minste lengde	Minste bredde	Minste høyde
Under 1 kg	35 cm	25 cm	25 cm
1 til 2 kg	40 cm	30 cm	35 cm
2 til 3,5 kg	45 cm	35 cm	35 cm
3,5 til 4,5 kg	50 cm	40 cm	35 cm
4,5 til 6 kg	55 cm	40 cm	40 cm
6 til 7 kg	60 cm	45 cm	45 cm
7 til 10 kg	70 cm	50 cm	50 cm

Tabell 2: Minstemål for redekasse eller gjemmeded

Avhengig av behov for isolerende og fuktopptakende materiale bør de anbefalte målene justeres. Dette kan variere med årstidene.

2.4.6 Binger og gruppehold

For å tilby kaniner mer utløp for sosiale behov kan man holde dem i grupper. For at dette skal være et positivt bidrag til dyrevelferd er det en forutsetning at dyrene er sosialt harmoniske. Medlemmer av etablerte grupper bør ikke adskilles etter rangen er avgjort, da dette kan utløse konflikt ved gjenforening. Derfor egner ikke denne driftsformen seg godt for utstillingskaniner som følgelig må adskilles. Bittskader på ører og ellers på kroppen er vanlig ved gruppehold, og gir poengtrekk på utstilling. Noen kamper og sår må påregnes, men dyreholder har en plikt til å sørge for god dyrevelferd for alle kaninene. De med lavest rang vil være mest utsatt for skader og varig stress [20]. Ungekull av lavere rangerte hunner har også høyere risiko for død, samt å bli utsatt for angrep fra andre hunner, i tillegg til at de generelt har dårligere tilvekst [20]. Å holde hunner i avl i gruppehold innebærer derfor ekstra kunnskap og tilsyn fra dyreholder, da de nyfødte også må sikres i henhold til god dyrevelferd og å unngå unødig lidelse.

Denne formen for å ha kaniner egner seg best til avendte ungdyr for kjøttproduksjon (opp til rundt 4 måneders alder), hunner som har pause fra avl (på vinterstid reduseres hormonnivå, og dermed potensielt konfliktnivå), eller hunner som ikke lenger skal brukes til avl. Bingehold med flere hunner med kull er ikke å anbefale, da det medfører økt risiko for dødelighet og skade for ungene [20][21][22][24]. Ukastrede hanner egner seg ikke til å gå sammen, da det kan oppstå svært alvorlige skader. Noen hunner kan også skade hverandre svært alvorlig. Dyr som går sammen må derfor ha hyppig tilsyn med hensyn til bittskader og påfølgende infeksjoner, samt for sykdommer som spres ved fysisk kontakt med artsfeller og/eller deres avføring og urin.

Av dyrevelferdsmessige og etiske hensyn anbefaler ikke NKF kastrering som tiltak for å endre kaniners naturlige adferd, uten medisinsk begrunnelse. Noen kaniner er naturlig mer sosiale og kompatible for gruppehold enn andre. Dette må respekteres, og kaniner som ikke fungerer i par eller gruppe bør få sitt eget tilholdssted.

Hver enkelt kanin i en gruppe må ha sitt eget skjulested, samt at det må være tilstrekkelig plass og mulighet til å slippe unna artsfrender. Det er spesielt etter rundt fylte 4 måneder at hunner blir mer hormonelle og territorielle, men frem til den alder egner ungene seg som regel til bingehold.

Ved gruppehold krever Økologiforskriften at man ikke har mer enn 25 dyr i hver binge. NKF anbefaler maksimum 10 voksne dyr, som er maksimalt antall man ser i stabile grupper av villkanin, samt også anbefalt i svensk regelverk [14]. Videre krever Økologiforskriften de minste tilgjengelige areal per dyr som vist i tabell 3, der angora og slaktedyr går sammen. Avlsdyr kan eventuelt holdes enkeltvis. NKF anbefaler derfor i tabell 1 ingen oppholdsareal under 0,7 m² for enkeltoppstallet avlsdyr (hunns med kull), og heller ikke mindre enn 0,3m² per dyr for gruppehold. Typiske slaktedyr i næringsrettet virksomhet er som regel av type med voksenvekt mellom 3 til 5 kg. Angitt uteareal er Mattilsynet sin anbefaling og kommer i tillegg for å oppfylle økologiforskriften, med tilgang når vær- og føreforhold tillater det.

	Inneareal (m ² /dyr) Jf. økologiforskriften § 14	Anbefalt uteareal (m ² /dyr) Fra Mattilsynet sin veileder for økologisk produksjon
Angorakaniner	0,2	1,5
Slaktedyr	0,3	2,0
Avlsdyr	0,7	3,0

Tabell 3: Anbefalte arealer for å oppfylle krav/anbefalinger om økologisk drift og produksjon.

Utendørs kan kaniner holdes i separat innhegning eller flyttbare beitebur. Utearealet bør hovedsakelig bestå av jord med gress og vegetasjon. Hvert annet år bør utearealet være ubenyttet i en periode på minst ett år. Dette for å redusere risiko for blant annet koksidiøse. Har man fått utbrudd av koksidiøse anbefales det at bakken ligger brakk i minst 3 år.

Selv om man har kaniner i koloni må man sørge for nok menneskelig kontakt og håndtering, for at de skal forbi tamme og ikke har frykt for mennesker. Kun kontakt med artsfrender er ikke tilstrekkelig eller å anbefale, da det kan påføre dyret stress ved nødvendig håndtering og tilsyn.

2.5 Kaninens behov for tilsyn og stell

Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell, herunder sikre at:

- Før og vann er av god kvalitet, som dekker deres behov og fremmer god helse og velferd.
- Dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer.
- Syke og skadde dyr får forsvarlig behandling og avlives om nødvendig.
- Spredning av smitte begrenses.
- Dyret er tilstrekkelig tamt til å kunne håndteres og stelles på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Dyrevelferdsloven § 24 om tilsyn og stell

Forskrift om velferd for produksjonsdyr [2] krever at dyr som er avhengige av regelmessig kontroll og stell, skal ha tilsyn minst én gang per døgn.

2.5.1 Mat og drikke

Kaniner skal alltid har tilgang til rent og friskt vann. Hvis vannet fryser om vinteren, bør kaninen få vann minst to ganger om dagen. Nødvendig væskemengde pr døgn kan variere mye, men rundt 10-20% av kroppsvekt/døgn er en grei indikasjon.

Kaniner skal ha fri tilgang på grovfôr, som for eksempel høy eller gress. Dette bør være kaninens viktigste fôrtilgang. Vær oppmerksom på at finkuttet gressklipp ikke er bra, og kan gi kaninen mageproblemer fordi det fort kan begynne å gjære. Tørt og godt høy anbefales å gi kaninen hele året. Gi gjerne høyet/graset i høyhekk slik at det ikke ligger og blander seg med avføring. Økologiforskriften krever at kaniner skal ha minst 60% grovfôr i tørrstoffinnhold og på årsbasis [3].

Med godt renhold og hygiene forebygges sykdommer. Parasitter som for eksempel forårsaker koksidiøse og nervesykdom (encephalitozoon cuniculi) finnes naturlig i de fleste kaniners avføring og urin. Et robust immunsystem hindrer normalt utbrudd, men risiko er større for unge/gamle dyr og der flere kaniner holdes sammen i gruppe.

Ved endring av foring må overgangen skje over litt tid, og særlig oppmerksom bør man være mellom vinter og vår. Da begynner det å vokse frem grønt, og det kan være lett å gi for mye for brått, etter en hel vinter uten friskt grønt i kostholdet. Kaninens tarmsystem er spesielt fintfølende og tåler dårlig raske overganger. Av dødsfall som forekommer regnes ca 80% å være komplikasjoner i tarmsystemet.

Derfor er det viktig å ta hensyn til fôrets kvalitet, og måten vi fôrer på. Vær forsiktig med å gi planter med stort vanninnhold, som kål- og salatblader. Kaninen liker å gnage på ting, og trives

bedre med kvist og greiner i buret, som f.eks. fra: einer, rogn, selje eller osp. Dette er også viktig for kaninens fordøyelsessystem.

2.5.2 Nærings- og vitaminbehov

Vi må sørge for å gi kaninen riktig fôrblending som dekker dens nærings- og vitaminbehov og vi må være sikker på at kaninens fôr inneholder tilstrekkelig med proteiner. Kraftfôrprodusenter har egen kaninpelletsblending. Ved beregning av fôrmengde og type, skiller vi mellom vekstfôr og vedlikeholds fôr. Med vedlikeholds fôr menes at et fullvoksent dyr får det den behøver, for hverken å øke eller minke i vekt. Med vekstfôr menes at dette skal gi den rette næring til unger i oppvekst, eller frembringe kjøtt, ull og melk. Vi må dermed øke fôrmengden når hunnen går med unger. Hvor stor kraftfôrmengde en kanin trenger pr dag avhenger av næringsinnholdet og dyrets størrelse, men anslagsvis 25 g/kg levendevekt er en passe pekepinn. De minste kaniner trenger ca. 20-50 g pr dag, og de største ca. 150-200 g. Men her er det flere ting å ta hensyn til: Brukes annet fôr i tillegg til pellets, kan vi redusere. Det finnes flere rotfrukter vi kan gi, men også disse må gis med måtehold. Flere av dem har bra innhold av vitaminer for kanin, blant annet kålrot, gulrøtter og førsukkerroer.

2.5.3 Tenner, klør og pels

Kaninens tenner vokser hele livet, og for at de ikke skal bli for lange må de hele tiden slipes mot hverandre. Sjekk at tennene står mot hverandre, og at de slipes jevnt. Tennenes vekst er også en grunn til at kaninen alltid skal ha tilgang på grovfôr.

Det er viktig å inspisere tennene med jevne mellomrom, og se til at de slipes jevnt. Vær oppmerksom på kinntennene, som er vanskelig å få undersøkt. Få hjelp av veterinær om nødvendig. Klørne bør også klippes minimum hver tredje måned.

Kaninen er et svært renslig dyr, og med det menes at den vasker seg selv hyppig. Kaninens omgivelser kan derimot ofte bli tilgriset med både urin og avføring. Kaninrasen Angora er vår mest krevende rase med tanke på stell, og pelsen dens vokser hele livet. Husk også at Angora ikke nappes, de skal klippes hver tredje måned. I tillegg bør angorakanin stå på høy eller halm. Unngå strø når pelsen blir lengre enn 2-3 cm, da strø bidrar til tover i pelsen. Rasen krever en del mer forkunnskaper for å holde enn en kanin uten angoraull.

2.5.4 Sykdom og helse

Som hovedregel kan man si at kaninen er syk hvis den ikke spiser eller drikker. Syke kaniner sitter stille og trykker, og virker uinteressert i alt. Hvis øynene blir smale og den gnisser tenner, er det et klart tegn på sykdom. Fordi kaniner er byttedyr vil de skjule smerte så lenge de klarer. Når kaninen viser sykdom er det alvorlig syk, og noe må gjøres umiddelbart.

De mest vanlige sykdommene er knyttet til tarm. Tarmbetennelse er ofte knyttet til feil foring, eller en infeksjon. En lett diaré eller forstoppelse kan ofte ordnes med en diett av høy og vann, altså uten tilskudd av kraftfôr eller grønfôr. Hvis det fortsetter, bør man oppsøke veterinær.

Lungebetennelse kan lett oppstå ved trekk og fukt, og kaninen blir kortåndet. Dersom det også kommer grønt ut av neseborene, kan det ha utviklet seg til snue. Snue har vist seg vanskelig å kurere, men bring den straks til veterinær om den skal reddes.

Tennene på kaninen sliper seg selv mot hverandre. Dersom tennene vokser skjevt, kan det være genetisk. Da må den ikke avles videre på fordi det er arvelig. Dersom det har oppstått som følge av skade bør den tas til veterinær. Ettersom tenner vokser hurtig, blir den raskt ute av stand til å spise. Derfor må en slik situasjon følges tett.

I våre naboland Sverige og Danmark er det forekomst av kanningulsott (RHD). Dette er en akutt virussykdom på kanin, som fører til plutselig død og er svært smittomt. Importer kun kaniner etter gjeldende regler. Hvis dine kaniner rammes av kanningulsott, må alle kaniner avlives/destrueres, samt bur og binger må desinfiseres – i samarbeid med Mattilsynet [27].

Videre er kaniner spesielle ved at de fleste er bærere av bakterier og parasitter som kan gi alvorlig sykdom. Immunsystemet holder disse i sjakk slik at kaninen holder seg frisk. Ved økt stress og mistrivsel vil immunforsvaret svekkes. Dyret kan dermed få utbrudd og bli sykt. Sykdommene som er vanligst er pasteurella (kaninsnue), koksidiøse (parasitt) og encephalitozoon cuniculi (nervesykdom). Bortsett fra stress er også mangel på kjønnshormoner en risikofaktor for redusert immunforsvar og kalsiummetabolisme. Derfor må dyreholder være ekstra på vakt og påregne mer tilrettelegging for eldre og kastrede individer.

2.5.5 Håndtering

Kaninen har et skjørt skjelett. Ta derfor aldri etter bena når du vil ha tak i den. Med sine kraftige lår kan den lett knekke det skjøre og sårbare skjelettet. Løft den heller ikke etter ørene eller i pelsen over ryggen. Det kan skade dyret og gi blødninger under pelsen. Kaninen løftes med en hånd over bakparten, og den andre godt under dyret.

Det er viktig at kaninen sosialiseres overfor mennesker for å bli tilstrekkelig tam. Korrekt håndtering er derfor svært viktig, og at den trenes og vennet til håndtering. Slik at dette ikke blir forbundet med frykt og fare. Selektiv avl er viktig ved å velge de minst fryktsomme dyrene.

Dyreholder plikter ihht dyrevelferdslovens § 24 å holde dyrene så tamme at de ikke påføres unødig belastning ved nødvendig tilsyn og helsesjekk. Et dyr som er redd vil på dommerbordet typisk enten ligge helt flatt, eller være vanskeligere å bedømme. I motsetning vil et rolig og trygt dyr presentere seg fint og være rolig når det undersøkes. Et dyr som ikke presenterer seg slik rolige og tillitsfulle dyr skal gjøre, vil kunne få poengtrekk på dommerkortet under punktet «Rasepreg og presentasjon».

Kaniner må også undersøkes på buken, og en veterinærstudie har indikert at kaniner som legges på rygg har lavere nivå av stresshormon enn dyr som undersøkes mens det står på beina [28]. Dyret er da hele tiden rolig, men våkent og oppmerksomt. Dette må ikke forveksles med tonisk immobilitet som er en instinktiv overlevelsesmekanisme, der kaninen blir bevisstløs og ser livløs ut for at rovdyr skal ignorere dem. Vær oppmerksom på at kaniners individuelle gemytt og toleranse for menneskers håndtering kan variere mye, og et svært fryktsomt individ vil kunne gå inn i tonisk immobilitet eller gi fra seg et hyl av frykt selv ved den minste håndtering. Et dyr som får slik reaksjon ved nødvendig tilsyn og håndtering bør ikke brukes i avl, og vil kunne ha redusert

dyrevelferd så lenge tilstanden vedvarer. Slik adferd kan som regel bedres til akseptabelt nivå med egeninnsats fra dyreholder. En kanin som lever med kronisk frykt og stress for mennesker bør vurderes avlivet for å unngå unødig lidelse.

2.6 Avl

Dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber skal gjennom avl fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse. Det skal ikke drives avl som reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig adferd.

Dyrevelferdsloven § 25 om avl

Oppdrett og avl av dyr krever kunnskap og et mål, og er ikke noe som bør overlates til tilfeldigheter. Er du interessert i oppdrett av kaniner er det en god start å melde deg inn i Norges Kaninavlsforbund (NKF), via ditt lokale kaninavslag. Der vil du kunne få hjelp og råd av erfarne oppdrettere.

Oppdrettere må ha høyt fokus på robusthet i avlen, og for noen raser er dette ekstra viktig. Noen kaninraser krever mer tilrettelegging og innsats. En angora må blant annet klippes hver tredje måned, og langhårede dyr krever generelt mer pelsstell. Raser med hengeører må oftere undersøkes for ørelidelser, og dyr som utvikler dette bør ikke brukes videre i avlen. Dyr med hengeører må også ha tilrettelegging slik at de ikke blir våte på øretuppene om vinteren, da de ellers kan være mer utsatt for frostskaide. Så lenge kaniner er tørre tåler de vårt nordiske klima godt [23].

Ukritisk avl kan føre spredning av genetiske defekter, tannfeil, samt nedsatt immunforsvar som igjen fører til sykdommer. Ukritisk avl kan altså føre til unødige lidelser for dyrene. Hvis du velger at din kanin skal få avkom, er det oppdretters ansvar å sørge for at de blir så robuste som mulig. Avlsdyr som gir avkom med arvelige og genetiske defekter må ikke avles videre på. Kjæledyr bør ikke avles på med mindre man har kontroll på eventuell sykdoms- og helsehistorikk.

Valg av avlsdyr

Når man velger ut sine avlsdyr bør man kun bruke robuste og friske dyr med godt gemytt. En stor fordel med å velge rasekaniner er at da vet man hva slags vekt og andre egenskaper de skal ha når de blir voksne. Det kan være store variasjoner på de individuelle egenskapene innad i et kull, og da er en rasestandard til stor hjelp og nytte i avlsarbeidet.

Parring

Hunnen settes alltid inn til hannen. Hunner kan være svært territorielle, inkludert mot en hann, og kan skade den andre kaninen stygt. Hanner vil som regel alltid tillate at hunner kommer inn til dem, men det er ikke alltid tilfelle. Paring bør skje under oppsikt, og se til at dyrene ikke skader hverandre. Parring er vellykket når hannen faller over på siden med et grynt. Det kan være en

fordel om de får gjenta prosessen noen ganger.

Drektighet

Hunnen er drektig i rundt 30-31 dager. Ungene fødes nakne, døve og blinde. Før fødsel må mor få rikelig tilgang til egnet redemateriale, og aller helst en egnet redekasse. Se kapittel 2.4 for anbefalte mål. En redekasse etterligner de trange hulene som ville kaniner bruker. Derfor bør den ikke bli for stor. Før fødsel vil moren isolere redet ved å fylle det med halm/høy og nappe av seg pels, noe som holder ungene gode og varme, uansett temperatur utenfor redet.

Antall kull

Økologiforskriften krever maksimalt 4 kull pr år for kaniner [3]. Det er flere hensyn som bør tas før man bestemmer seg for å parre opp igjen en hunn. Det kan være store individuelle forskjeller hvor godt en hunn tåler å avle frem kull. Hunnens alder, vekt og hold, samt antall unger i kullet, melkeevne og årstid er noen faktorer som bør tas med i vurderingen. NKF anbefaler maksimalt 3 kull pr hunn pr år. Aller beste tiden på året er på våren når det begynner å bli tilgang til friskt og grønt for. Det er som regel da hunnene er mest mottakelige for å bli drektige fra naturens side.

Avvenningsalder

Økologiforskriften krever at unger ikke skal tas fra moren før de er 5 uker [3]. NKF anbefaler å vente til minst 6-8 uker, og at moren da tas ut av buret slik at ungene slipper forandring i omgivelser. Ungene bør etter avvenning fra mor ha 1-2 uker ekstra i sine vante omgivelser før de flytte til nye hjem. I tiden etter avvenning fra morens melk er ungenes fordøyelsessystem ekstra sårbart. Derfor er det viktig med minst mulig forandringer og påkjenninger.

2.7 Krav til aktiviteter som kaninutstilling og hoppekonkurranser

Den som trener dyr og den som bruker dyr til fremvisning, underholdning og konkurranser, samt arrangør for slike aktiviteter skal påse at dyret ikke blir påført frykt, skade eller unødige påkjenninger og belastninger.

Dyrevelferdsloven § 26 om trening, fremvisning og konkurranser

Den viktigste kvalitetssikringen NKF har for at våre medlemmers kaninavl utføres med robuste og sunne dyr er å avholde utstillinger. På en utstilling vil dyrene bedømmes av utdannede dommere etter følgende felles kriterier, med relevans til dyrevelferd:

- Vekt og kroppsform.
- Rasepreg og presentasjon.
- Pelsens tetthet og kvalitet
- Kondisjon og pleie.

I tillegg finnes det en egen klasse for bedømmelse av hunnkanin med unger, og følgelig hennes avsegenskaper inkludert ungenes tilvekst.

I etterkant av utstillinger og bedømmelser har oppdretteren dermed en nyttig tilbakemelding for å bedømme hvordan dyrenes egenskaper ved avl kan bedres ytterligere.

2.7.1 Melding til Mattilsynet ved dyreansamling

Forskrift om tiltak mot sykdommer [8] krever at dyreansamlinger skal arrangeres på en måte som i størst mulig grad hindrer smitteoverføring. Arrangør av kaninutstilling, hoppekonkurrans og andre ansamlinger av dyr er pliktig til å melde fra om dette til Mattilsynet senest syv dager før det avholdes [18]. Smittefare skal reduseres så langt som praktisk mulig. Ved eventuelt sykdomsutbrudd må arrangør informeres, enten det skjer under arrangementet eller i etterkant. Noen sykdommer er meldepliktig til Mattilsynet. Alt av bur og utstyr bør desinfiseres dersom det har vært sykdomsutbrudd i forbindelse med arrangementet.

Meldingen skal inneholde følgende opplysninger:

- Sted, omfang og tidsrom.
- Dyreart(er) og andre nødvendige opplysninger om arten(e).
- Antallet dyr av hver art.
- Planlagte tiltak for å hindre smitteoverføring.

Ingen dyr med symptomer skal tas med på arrangementer eller dyreansamlinger.

2.7.2 Karantene

NKF krever at dyr som har blitt importert fra andre land må holdes i karantene før de kan delta på arrangementer i regi av NKF, eller spesialforeninger underlagt NKF. Etter import skal dyr holdes separat fra annen besetning i minst 30 dager. Deretter kan dyrene holdes sammen med annen besetning i 30 dager til, men de importerte får ikke delta på utstilling. Altså må alle importerte dyr holdes borte fra utstilling og konkurranser i minst 60 dager til sammen.

2.8 Andre bestemmelser i dyrevelferdsloven

2.8.1 Sporbarhet og identitetsmerking av kaniner

Ved merking av dyr skal det benyttes forsvarlige metoder som ikke påfører dyret atferdsmessige begrensninger eller unødige påkjenninger og belastninger.

Dyrevelferdsloven § 10 om merking av dyr

Det er viktig å ha kontroll på identifikasjon av hvert enkelt dyr. Det beste tidspunktet å merke dyrene er når de skal avvennes fra mor ved rundt 8 ukers alder, og/eller dersom man samler unger fra flere kull. På dette tidspunktet skal kaninen merkes i venstre øre, og dette gjøres med

tatoveringstang og blekk spesielt laget for kaniner. Merket blir permanent og vil ikke forsvinne med tiden, slik at den alltid vil kunne identifiseres. Unger i avvenningsalderen er sårbare for stress. Det er derfor best for dem å få gjort identifiseringen raskt og i sine vante omgivelser. Selve merkingen tar bare noen sekunder, før den er tilbake med mor og kulløsken. Tatoveringen medfører minimalt med ubehag, og er det absolutt mest dyrevennlige. Har du kanin som kjæledyr kan du alternativt få injisert en microchip hos veterinær for elektronisk registrering, men dette anbefaler ikke NKF til sårbare kaninunger. Man kan med fordel være to når kaninen skal øremerkes. En som sikrer kaninen slik at den ikke hopper ned og skader seg, og en som tatoverer.

Identifikasjonen består normalt av tre eller fire tall, og tatoveres i en av de illustrerte områdene av øret som vist på Figur 1. Det første tallet skal være årsnummeret, dvs siste sifferet i årstallet den er født. Deretter er de to neste tallene for kullnummer. Siste tallet kalles ordensnummer, og viser ungenes nummerering i kullet. Alternativt kan man la være å bruke kullnummer, og kun ha ungenummer. Det som er viktig er at hver oppdretter har et unikt nummer for hver av sine kaniner, og har kontroll på sin egen bokføring. Det er viktig å ha god kontroll på avstamming.

Dersom kaninen blir bedømt av en autorisert kanindommer fra NKF og oppnår minimum 90 poeng, får den tildelt et registreringsnummer. Det betyr at du har en kanin som er godkjent i henhold til Nordisk Kaninstandard, og at den vil bli oppført i NKF sitt stambokregister. Dette nummeret består av tre tall og en bokstav, og er helt unikt i seg selv. Dette merkes i kaninens høyre øre. Når kaninen er merket med dette vil NKF kunne utstede stamtavle. I tillegg kan det være til stor hjelp med å finne igjen oppdretter dersom kaninen skulle komme seg bort, ved ganske enkelt å ta kontakt med NKF.

Her er to eksempler på hvordan en unge kan merkes i venstre øre:

Et kull blir født i 2022, i oppdretterens kull nummer fire det året, og det kom tre unger i kullet. Da vil ungen få ørenummer 2041/2042/2043. Dersom oppdretteren eksempelvis har fått totalt 15 andre unger i de tre foregående kullene, vil øremerkene i dette fjerde kullet også kunne være 216/217/218. Hannene får som regel de første numrene i serien.

Figur 1: Områder på et øre der man kan foreta identifikasjonsmerking. Da treffer man ikke de store blodårene.

2.8.2 Transport

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten. Dyr skal ha nødvendig tilsyn og stell under transporten.

Dyrevelferdsloven § 11 om transport av dyr

Forskrift om ikke-næringsrettet transport av dyr [7] beskriver i § 8 at dyrene skal håndteres skånsomt under transport. Dyr som er fiendtlig innstilt til hverandre eller kan skade hverandre, skal håndteres og transporteres adskilt.

Videre beskriver denne forskriften i § 9 at dyr under transport skal med passende intervaller tilbys for og vann. Loven krever at transportmiddelet skal stå stille i minst 1 time, mellom transportintervaller på maksimum 8 timer.

Dette gjelder følgelig for de som ønsker å delta på utstillinger- og konkurranser i regi av NKF. Videre anbefaler NKF at intervallet mellom pauser reduseres til 6 timer, i likhet med krav for hund og katt. Dyrene må kunne stå støtt under hele transporten. Derfor er relativt liten plass å foretrekke, gjerne med strø som absorberer urin samt fyllmateriale som halm og høy.

2.8.3 Avlivning

Avliving av dyr og håndtering i forbindelse med avlivningen skal skje på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Dyr skal bedøves før avlivning. Bedøvningsmetoden skal gi bevissthetstap, og dyret skal være bevisstløst fra avlivningen begynnes og til døden inntreffer.

Dyrevelferdsloven § 12 om avliving av dyr

Avlivning av kanin skal utføres korrekt og i henhold til gjeldende forskrift om avlivning av dyr [9], som beskriver krav ved avlivning av kanin og andre dyreslag. I tillegg til denne beskriver også dyrevelferdslovens § 24 at dyreholder må sørge for at syke eller skadde dyr får riktig behandling og avlives om nødvendig.

Det er viktig som oppdretter å kunne utføre nødavlivning, dersom det må foretas øyeblikkelig for å unngå unødig lidelse. Veterinær skal ellers kontaktes hvis dyret ikke i løpet av kort tid blir bedre. Dersom det vil føre til unødig lidelse for dyret å leve videre, skal det avlives (jmf. §5 i forskrift om velferd for produksjonsdyr).

Mange avler kanin for å benytte seg av kjøttet til egen husholdning, og det er kun tillatt til privat forbruk. Godkjent slakteri og forhandler av kaninkjøtt er det kun ett av her i Norge. Kanin for selvforsyning er beskrevet i kapittel 4.

2.8.4 Utsetting av kaniner i naturen

Dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli viltlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet.

Dyrevelferdsloven § 28 om utsetting av dyr i naturen

Dyrevelferdslovens § 28 krever at dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli viltlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet. Derimot er det forbudt å hensette dyr i hjelpeløs tilstand ihht. § 14.

Kaniner er svært tilpasningsdyktige og generelt meget godt egnet for norske forhold. Forvillede kolonier av tamkaniner finnes flere steder i landet, og i verden for øvrig med både varmere og kaldere klima. Kaniner er derimot ikke en naturlig art i den norske faunaen, og Naturmangfoldloven [10] forbyr derfor å sette kaniner ut i naturen på grunn av høy risiko for at deres antall raskt vil kunne øke til det uhåndterlige. Det finnes svært mange eksempler på at tamkaniner tilpasser seg lett og formerer seg raskt hvis de slippes løs.

En stor risiko er at forvillede tamkaniner kan dra med seg smitte. Det er derfor svært viktig at man ikke slipper dem løs.

3 GRUNNLEGGENDE INFO OM KANINER

3.1 Kaninens opprinnelse og utvikling som husdyr

Alle våre domestiserte kaniner stammer fra den europeiske villkaninen (*Oryctolagus cuniculus*), og de tilhører gruppen hareddyr (*Lagomorpha*). I Norge og de fleste kontinenter finnes det kaninkolonier som har etablert seg fra tamkaniner, hvilket også viser tilpasningsdyktighet og egnethet til norske værforhold og temperaturer.

Tamkaninen antas å ha vært domestisert i rundt 1500 år, og ble spredt til store deler av verden av krigserobrere og oppdagelsesfarende, som jaktobjekt og matkilde. Der forholdene er gode for å finne mat og grave huler, har noen få dyr blitt til flere tusen i løpet av få år. Selv på steder der det er svært kaldt om vinteren. Største risikoen for en kaninbestand er sykdom som for eksempel RVHD (kaningulsot), som er svært smittefarlig og dødelig. Andre sykdommer spres også lett i en kaninkoloni (som kaninsnue, syfilis, koksidiøse og e.cuniculi). I tillegg er det stor risiko for bittskader med påfølgende dannelse av betente sår og abscesser.

Sykdomspress var en av grunnene til at hold av kaniner i store inngjerdede områder ble erstattet av å ha dem i bur. Per i dag har ingen studier klart å vise til at det finnes et bedre alternativ enn burhold (med visse miljøberikelser) for kaniner som produksjonsdyr [24], med hensyn til totalvurdering av dyrevelferd. Bortsett fra å redusere risiko for sykdom og skader forbedres også dyrenes tilvekst og produktivitet, samt ungenes sannsynlighet til å overleve. Dyr i bur blir også tammere og lettere å håndtere. For omtrent 200 år siden begynte man å avle frem forskjellige raser. Her i Norge har vi hatt et kaninavlsforbund siden 1897, så vi har lange tradisjoner med kaninavl.

3.2 Kaniners natur og døgnrytme

Ville kaniner lever gjerne i grupper på typisk 1-3 hanner og 2-7 hunner, samt deres avkom. Flere slike grupper danner en koloni med hvert sitt område de krever beslag på. Derfor kalles kaninen et kolonidyr, og ikke et flokkdyr. Kaninen er på sett og vis både solitær og sosial art. De krever tidvis isolering fra sine artsfeller, men kan også tidvis ha glede og utbytte av hverandres selskap og kontakt. I en studie for dyrevelferd for kaniner som produksjonsdyr ble det sosiale behovet funnet å være av laveste viktighet for avlshunner. Faktisk fikk dette bare 1 av 10 i vektning, der 0 representerte ingen innvirkning på velferden [24], mens det sosiale behovet ikke uventet var noe viktigere for diende og avvente unger. Derimot var behovet for å vise moderlig adferd gitt graden 6 av 10 i viktighet, og det viktigste av alle adferdsbehov.

Kaniner er territorielle; der hunnene i hovedsak kjemper med hverandre om rang og de beste redegulene, mens hannene kjemper om parringsrett til hunnene. Hanner bruker svært mye av sin tid på å markere territoriet, samt å jage bort inntrengere. Hunner kan være svært aggressive og skade andre hunner i gruppen med lavere rang, samt at det ikke er uvanlig at de skader eller dreper hverandres unger. Derfor egner bingedrift seg dårlig for hunner med unger.

Kaniner kommer opp fra hulene for å spise og formere seg i skumring og mørke, men ellers oppholder de seg hovedsakelig i hulene i bakken der de fordøyer maten. Kaniner produserer blindtarmsavføring som den lever av nede i hulen.

Kaniner er drektige i ca 30-31 dager, og vil gjerne parre seg igjen rett etter fødsel. Når dagene blir kortere og mattilgangen reduseres, dempes også hormonnivået og parringstrangen. I disse periodene lever kaninene fredeligere sammen, og har dermed mer positivt utbytte av hverandres selskap. Derfor er det enkelte som tilrettelegger for dette ved å ha avlshunner sammen i binger om vinteren, men det må da passes på at de faktisk er sosialt harmoniske.

3.3 Våre kaninraser

Tamkanin finnes i mange raser og fargevarianter, og i Nordisk Kaninstandard er over 60 raser beskrevet. De kan veie fra 0,7 kilo til over 7 kilo. Mange av rasene er godkjent i forskjellige pelsstrukturer, samt svært mange farge- og tegningsvarianter. Til sammen er det over 800 godkjente varianter innen de forskjellige rasene.

Godkjente pelstyper:

- Normal pels
- Korthårspels (rex)
- Ullhårspels (angora)
- Silkehårspels (satin)
- Langhåret)
- Løvehodepels (langhåret manke på hodet)

Noen raser har fysiske trekk som gjør at man må ta ekstra forholdsregler. Med korrekt tilrettelegging og selektiv avl skal ikke deres fysiske trekk utgjøre noen risiko for dyrevelferd eller helse. Raser med hengeører blir ofte antatt å ha problemer med ørebetennelse, men dette kan forebygges med bevisst avl. Dvergraser med kortere snute blir ofte påstått å ha mer problemer med tennene, men veterinærmedisinsk studie ser ingen sammenheng [25]. Studier indikerer til og med at hanners risiko for utvikling av livmorhalskreft er noe som kan reduseres med selektiv avl [26]. Påstander om problemer med avl og rasekaniner er ofte basert på misforståelser, og/eller basert på undersøkelser av kjæledyr som er resultat av ukritisk avl. En stor fordel med rasekaniner er; «Vet man hva man har, da vet man hva man får». Med selektiv og bevisst avl på rasekaniner med robuste egenskaper, forebygger man å utsette dyr for lidelser som kunne vært unngått. Som oppdrettere er det derfor viktig at man ikke selger videre dyr med dårlige kvaliteter.

3.4 Blandingsavl

Blandingsavl er i seg selv ikke et problem, og mange raser blandes for å få nytt blod i linjene og for å forsterke positive egenskaper. Man må bare være bevisst og ha kunnskap om hva man ikke bør blande sammen, og alltid kun bruke robuste og friske dyr med ønskede egenskaper. Tilfeldig avl på kaniner frarådes, da det er stor risiko for å få frem dyr med kvaliteter som ikke er ønskelig og som dermed kan føre til unødig lidelse.

Det er svært viktig å være bevisst på at blandingsavl av forskjellige pelstyper kan skape store dyrevelferdsmessige utfordringer. Det kan blant annet oppstå pelsstrukturer som svært lett filtrer seg, spesielt mikser av langhårede varianter. Dette er typisk for ukritisk kjæledyrsavl. De blir riktignok «søte», men utfordringene gjør at mange av dem havner til omplassering og i salgsannonser.

Andre blandinger av pelstyper kan forårsake store helsemessige utfordringer som kalsiumbrist (satinrex). Noen tegningsvarianter medfører også økt risiko for sykdom, som for eksempel dobbelt kappegen (hvitschecke) som gir stor risiko for megakolon (svært dødelig og smertefullt). Hvit blåøyde kaniner har forhøyet risiko for epilepsi, og dvergkaniner kan gi unger som ikke er levedyktige hvis de får dverggenet av begge foreldrene. Ved bevisst avl kan slike lidelser unngås, og da er det viktig å ha riktig kunnskap om avl. Dessverre ser man mange eksempler via salgs- og omplasseringsannonser at ubevisst og ukritisk blandingsavl forekommer. Riktig kunnskap om kanin og om lovverket er svært viktig, og da er den beste start å melde seg inn i NKF for å kunne få den kunnskap og hjelp som behøves.

3.5 Kaninutstilling

Hvert år arrangeres det mange kaninutstillinger i regi av lokale avlsklubber underlagt Norges Kaninavlsforbund (NKF). De største utstillingene som samler flest oppdrettere er Landsutstilling for ungdyr (LUU) og Landsutstilling for voksne (LU). De arrangeres henholdsvis i november og påfølgende februar. Skal man drive med utstilling er det viktig å sette seg godt inn i Nordisk Kaninstandard, som beskriver det man trenger å vite om utstilling og kriteriene for raseavl. Denne er nå kommet i digital utgave som kan [bestilles fra NKF](#).

Kriteriene som er like for alle raser er:

- Vekt
- Rasepreg og presentasjon
- Kroppsform
- Pelsens tetthet
- Pelsens kvalitet
- Kondisjon og pleie

I tillegg kommer farge og tegning, for de rasevariantene der dette er relevant. Samtlige av felles kriteriene er direkte eller indirekte forbundet med kvaliteter som gir robuste og sunne individer.

Kaninutstillinger er viktig for å foreta en objektiv vurdering og kvalitetssjekk av sine dyr. Man må da være medlem av NKF for å stille ut og få dem vurdert av en autorisert kanindommer.

3.6 Kaninhopping

En stadig mer populær aktivitet med kaniner er hoppekonkurranser. Det arrangeres mange slike i løpet av et år, der Norgesmesterskap avholdes samtidig med LUU og LU. Da holdes kaninen i en egnet kaninsele med line som føreren har kontroll på. Kaninen må ved hjelp av egen motivasjon hoppe over hinder med diverse utforminger. Alle hindre består av sidestøtter og bommer som ligger vannrett mellom, og som lett faller ned ved kontakt. Det konkurreres både i høyde og lengde, i tillegg til å komme seg raskest mulig over en rekke med hindre, samtidig som det skal rives ned så få hinder som mulig.

Til kaninhopping er det ingen krav til bruk av rasekanin, og kastrede dyr kan også delta. Det finnes en egen klasse der man bruker en og samme kanin både til hopping og til utstilling på samme arrangement, og da må dette følgelig være en rasekanin etter Nordisk Kaninstandard.

I avl av hoppekaniner er det gjerne andre kriterier som legges til grunn, bortsett fra helse og robusthet som er en selvfølge. En god hoppekanin må ha riktig fysikk og mentalitet. Det er ingen selvfølge at enhver kanin på egenhånd ønsker å hoppe over hinder, så den motivasjonen er noe man må avle bevisst på. Det er ikke tillatt å tvinge en kanin til å hoppe. Spentig kropp i kombinasjon med samarbeidsvillig lynne er viktige kriterier, og for å oppnå dette tyr mange til å blande inn forskjellige raser. Gjerne kaninraser som belgisk hare eller dverghare for god spent og fysikk, og eksempelvis dvergvedder eller vedderblanding for godt gemytt og evne til å la seg lede gjennom hindrene.

Norges Kaninhoppforening (NKHF) er en spesialklubb underlagt Norges Kaninavl forbund (NKF), og har sin egen nettside der man kan finne mer info: www.kaninhopping.no. Flere lokale kaninavlslag har sin egen hoppegruppe med treninger, der du kan søke om råd og opplæring.

3.7 Fremvisning av kaniner og kanin hobby

De lokale kaninavlslagene blir ofte spurt om å komme på andre aktører sine arrangementer der husdyr og lignende er i fokus. Husdyrmarknader som Dyrskuer, Åpen gård og lignende er en utmerket arena for å vise frem kaniner som husdyr, konkurransedyr og hobby. Det gir også de som vurderer å anskaffe seg kanin en mulighet til å møte oppdrettere med lang erfaring, og stille dem spørsmål om det man lurer på.

Det er viktig at lagene i NKF også på slike tilstelninger følger Dyrevelferdsloven og forskriftene omtalt i denne veilederen. Dyrene vises da gjerne frem i utstillingsbur eller lignende. De skal stå likevel stå trekkfritt, tørt og ikke i direkte sol. Kaninene skal som på arrangementer alltid ha fri tilgang til vann og mat. En kaninstand bør ikke være plassert i nærheten av støyende maskiner, lydanlegg og lignende.

Det pleier å være populært å ha kaniner fremme for demonstrasjon, og at publikum og barn kan klappe dem. Da må dyreholder alltid være til stede i armlengdes avstand for å observere, og ivareta sikkerheten og velferden til kaninen. Unger kan eksempelvis være brå i bevegelsene. Det er langt fra alle kaniner som egner seg til slik fremvisning, så her må man kjenne godt til dyrets individuelle gemytt og adferd. Noen kaniner er tilsynelatende umettelige på kos, mens andre er ganske reservert. Det er ikke obligatorisk med slik fremvisning med fysisk kontakt, og det er alltid den individuelle kaninens velferd som må komme først.

Som regel er slike arrangementer som husdyrmarknader allerede meldt fra om til Mattilsynet, men hvis ikke så gjelder samme reglene for øvrige dyreansamlinger [18]. Meld heller fra en gang for mye, enn en gang for lite.

Avlsklubbene kan få tilsendt tidligere utgaver av «[Tidsskrift for kaninavl](#)» av NKF, som kan deles ut gratis til de fremmøtte.

4 KANIN SOM SELVFORSYNING

4.1 Fordeler med kaninkjøtt

Mange oppdrettere av kanin bruker av overskuddet til å skaffe seg kaninkjøtt som selvforsyning til egen husholdning. Kaninkjøtt er veldig sunt, og ikke minst så kortreist, klimavennlig og bærekraftig som det er mulig å komme. Førsteklasses kjøtt rett fra egen hage, helt fri for giftstoffer, medisiner, antibiotika, osv. Fôret opp på sunn kost og det man finner av økologiske kost i naturen. Kaniner er det eneste produksjonsdyret som utelukkende kan fôres opp på planter som ikke er mat for mennesker, slik som korn, mais og soya. Inkludert mye av det vi ellers kaster som kjøkkenavfall eller komposterer. Kaninen er en virkelig klimahelt, samt de har en historisk viktig rolle i matberedskapen, og dette har aldri vært mer aktuelt enn i disse dager. Det gir også oppdretteren en egen mattrygghet å vite at dyret har hatt det stressfritt og godt, med god dyrevelferd i fokus.

Det er gjerne flere grunner for å velge ut dyr til slakt. I alle kaninkull kan det være til dels stor variasjon i kvalitet og robusthet blant ungene. Ved å slakte de dyrene som ikke har topp kvalitet (fremfor å selge eller omplassere disse) bidrar man ikke bare til miljøet, men også til at kun de sterkeste og mest robuste blir med videre i avl. Det er med på å styrke hele arten, og sørger for robuste og friske dyr til fremtidige generasjoner kaninoppdrettere. Dyr som velges til slakt har gjerne dårligere muskelsetting, pels og/eller blir syke, samt eldre dyr som ikke brukes i avl lenger. Mer naturlig blir det ikke, samtidig som dyrene har det trygt og godt mens de lever. Det at kaninene i stallen er i sin «beste alder», helst utendørs i frisk luft, gjør også at de er robuste og tåler norsk klima året rundt uten elektrisk varmekilde.

10 gode klima- og helsefordeler med kaninhold og å sette kaninkjøtt på menyen:

1. Det har blant det høyeste innholdet av høyverdig og lettfordøyelig protein og aminosyrer.
2. Det har det laveste fettinnholdet av alle våre husdyrslag. Kun 4% fett.
3. Det er kalorifattig sammenlignet med annet kjøtt.
4. Svært lavt innhold av kolesterol og salt. Bra for de med hjerteproblemer.
5. Inneholder ikke urinsyre. Meget bra for de med leddgikt.
6. Høyt innhold av kalsium, kalium, magnesium, fosfor, jern, samt vitamin B12, B6 og B3.
7. Høyt forhold mellom bein og kjøtt. Sammenlignbart med kylling i utnyttelsesgrad.
8. Kaniner er svært produktive og effektive i å omdanne plantemateriale til muskelmasse. Med samme fôrmengde som kreves for å produsere 1 kg storfebiff, kan man produsere 5-6 kg kaninkjøtt.
9. Kaniner er ikke drøvtyggere, og avgir derfor ubetydelige mengder metangass.
10. Kaninens avføring og urin er ypperlig å bruke som gjødsel i kjøkkenhagen eller blomsterbedet. Kan brukes direkte på jorden (eller under et jordlag) uten å bli for kraftig. Ingenting er som dyregjødsel når det kommer til mikroliv i jorden. Kaninen skiller ut mye kalsium via urinen. Dette bidrar ytterligere til klimaavtrykket, for det sparer/reduserer behov for kunstgjødsel.

De helsemessige og klimamessige fordelene er åpenbare når man sammenligner kanin med andre typer kjøtt tilgjengelig på det norske markedet. Kaninen er et husdyr i en klasse for seg selv. Du er også med på å styrke og bevare matvareberedskapen. Norsk politikk og FNs klimarapport vender seg også nå mot at mer mat må produseres i Norge, og at import skal og må reduseres til et minimum. Rundt 60% av all mat vi spiser i Norge er importert, og kun 3% av Norges landarealer egner seg til plantebasert dyrking. Hvis du har en hageflekk kan du altså bidra med både egenprodusert kjøtt, samt grønnsaker, frukt og bær.

Det er lovlig å slakte kanin hjemme, men utelukkende til egen husholdning. Det er ulovlig å gi bort eller selge til andre, med mindre man er sertifisert og godkjent for det. Bortsett fra fjørfe er kanin det dyreslaget man kan avlive og slakte selv uten jegerprøve og/eller offentlig sertifisering. Man bør lære seg å gjøre det riktig, for det finnes lovverk som beskriver hvordan det skal gjøres.

I tillegg er dyrehold generelt positivt for den mentale helsen. Kaniner er kanskje de minst krevende med hensyn til temperatur, plass og støy (for naboen), noe som gjør dem til et utmerket valg selv i boligstrøk.

4.2 Næringsinnhold

På matvaretabellen.no kan du finne fullstendig innhold av næringsstoffer i kaninkjøtt [19]

4.3 Antibiotikaresistens

Antibiotika resistens er et økende problem over hele verden. Dette gjelder også i Norge, selv om utfordringen og forbruket er lavere her sammenlignet med mange andre land. På tross av dette er Norge like utsatt som alle andre land når det først er kommet resistente bakterier. Hele vår moderne medisin er avhengig av antibiotika, og at det fungerer. All bruk av antibiotika øker faren for resistente bakterier, og derfor er det krav om restriktiv bruk i husdyrproduksjonen her til lands. Det er de siste årene likevel registrert en uheldig utvikling av bakterier med antibiotika resistens hos dyr som skal bli til mat.

NKF anbefaler at de med kaninhold unngår å behandle med antibiotika i størst mulig grad. Avlivning er å foretrekke for å sikre sunt og bærekraftig kaninhold i fremtiden. Sykdommer som pasteurella (kaninsnue) og eventuelle bittskader med infeksjon er eksempler på lidelser som krever antibiotika. Dette kan i høy grad forebygges med robust avl og å unngå at dyrene skader og biter hverandre.

5 REFERANSER

- [1] Lov om dyrevelferd (19.juni 2009)
- [2] Forskrift om velferd for produksjonsdyr (3.juli 2006)
- [3] Forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr (økologiforskriften) – (11.juni 2022)
- [4] Forskrift om bruk av dyr i forsøk (18.juni 2015)
- [5] Forskrift om dyrevelferd ved fremvisning av dyr (5.september 2016)
- [6] Forskrift om omsetning og midlertidig hold av dyr (11.august 2015)
- [7] Forskrift om ikke-næringsmessig transport av dyr
- [8] Forskrift om tiltak mot sjukdommer og zoonotiske agens hos dyr på Svalbard
- [9] Forskrift om avliving av dyr (13.januar 2013)
- [10] Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- [11] Veileder om hold av kanin | Mattilsynet
- [12] Veileder for økologisk landbruk | Mattilsynet
- [13] Kaniner som sällskapsdjur - Jordbruksverket.se (Lov og krav i Sverige)
- [14] SJVFS 2019:24: Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om kaninhållning inom lantbruket
- [15] Kastrasjon - Rådet for dyreetikk (radetfordyreetikk.no)
- [16] Grenser for etisk forsvarlig veterinærbehandling av dyr - Rådet for dyreetikk (radetfordyreetikk.no)
- [17] Hjemmeslakting - Rådet for dyreetikk (radetfordyreetikk.no)
- [18] Stevner, utstillinger og andre dyreansamlinger - krav til arrangør | Mattilsynet
- [19] Næringsinnhold kaninkjøtt - Matvaretabellen
- [20] Studie; «*Housing Rabbit Does in a Combi System with Removable Walls: Effect on Behaviour and Reproductive Performance*» (Aug.2019). Alessandro Dal Bosco et al.
- [21] Studie; «*Effect of different housing systems (single and group penning) on the health and welfare of commercial female rabbits*» (2020). Pérez-Fuentes et al.
- [22] Studie; «*Different regrouping schedules in semi group-housed rabbit does: Effect on agonistic behaviour, stress and lesions.*» (July 2020). Michéle Braconnier et al.
- [23] «*Rabbit Basic Science. Textbook of Rabbit Medicine*» (2014). Molly Varga.
- [24] «*Health and welfare of rabbits farmed in different production systems*» (2019). EFSA Panel on Animal Health and Welfare.
- [25] «*Metabolic bone disease as a possible cause of dental disease in pet rabbits*» (2006). Frances Harcourt-Brown.
- [26] «*Uterine adenomata in the rabbit*» (1940). Harry S.N. Greene.
- [27] Kaningulsott (RHD) | Mattilsynet
- [28] Studie; «*Effect of immobility induction on selected physiological parameters on *Oryctolagus cuniculus f.Domesticus rabbits**» (2020). Anna Wilczynska et.al.
- [29] Studie; «*Sex differences in human-directed social behaviour in pet rabbits*» (2016). Dario d'Ovidio et.al.

I digital PDF fil av denne veilederen er det link til hver av referansene som fører deg til respektive internett adresse.